

451581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IX No. 9
26 FEBRUARIE 1928

În acest număr: După supărarea domnului Maniu de Octavian Goga; Joc în lumină de omăt...; poezie de Teodor Murășanu; În „interes de serviciu“ de I. Agârbiceanu; Despre căciulă în general de Mihail Sadoveanu; Reforma agrară în Rusia de P. Nemoianu; Demagogia politică în Basarabia de D. Iov; „Mesterul Manole“ de Al. Hodoș; Cronica politică de D. I. Cucu; Gazeta rimată: Trădătorul de Nicolae Crăciun; Insemnări: Avantaje și îndatoriri, Spărgătorul de granițe, Figuri de altă dată, Strada Sărindar, Suntem dezarmați etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. N. IORGA No. 2

UN EXEMPLAR 10 lei

Țara Noastră

După supărarea domnului Maniu

O veche pornire a partidului național a scos iarăși capul în mod trecător, ca un spectru înfărziat care nu vrea să moară.

E vorba de noua postură de pasivitate a amicilor dlui Maniu, practică azi în condiții cu totul excepționale. După excluderea dlui Vaida din Parlament pe urma unei speciale eleganțe de stil și gândire, se știe, șeful cu ardelenii lui au părăsit incinta și, solidari cu matadorul ostracizat, s'au exilat de bunăvoie pe treizeci de ședințe... Operație, în adevăr ciudată, prin felul cum s'a pus în lucrare. Lumea se întreabă nedumerită: ce au vrut iluștri bărbați să semnifice prin gestul lor cu această jumătate supărare, proiectată numai până la Brașov în cadrele unui partid zis unitar? A fost ispitit dnul Maniu să-și afirme din nou regionalismul, de astă-dată în domeniul sentimental, unde, — știm cu toții, — nu i s'au putut furișa încă contingentele politice? Pe o chestiune de protestare și-a rupt partidul în două tabere: în *supărați* și *nesupărați*? Dânsul, în calitate de șef, a trecut în categoria celor dintâi, și-a dat procură celor de-al doilea să-l apere în lipsă în Dealul Patriarhiei? În acelaș timp, de ce-a localizat indignarea numai la Cameră, fiindcă Senatul nu s'a resimțit de această demonstrație de solidaritate cu martiul neamului, marele mucenic Alexandru Vaida. Nu cumva e un tâlc ascuns în neașteptata bifurcație sufletească? Nu cumva subtilul drămuitor, dl Maniu, a crezut necesar să limiteze solidaritatea cu talentatul său tovarăș la vârsta de patruzeci de ani, crezând că dincolo de acest punct pot surveni serioase impedimente în jurul subiectului în chestiune? Sunt, cum vedeși, o serie de întrebări grave, pe care mintea noastră nu le poate deslega, și cărora le dăm o atențiune, numai fiindcă vrem să ridicăm

perdeaua dela laboratoriu eminenților noștri adversari, pe cât de înzestrați cu popularitate, pe atât de căplușiți cu inteligență...

Ce-a urmat, după această rețetă hazlie, în legătură cu cazul Vaida, nu mai e deosebit de interesant, totuș trebuie reținut pentru proporțiile grotescului cu adevărat neobișnuite până azi, nici la noi și mai puțin în alt colț al pământului. Pe urma cunoscutei înjurături, care i-a atras pedeapsa firească, fostul prim-ministru în ochii partizanilor săi a fost sărbătorit ca un mare erou. La banchetul ce i s'a dat în București, distinsul leader a primit toate darurile unei calde recunoștințe. Domnul Vaida a apărut în cuirasa de neînfrânt luptător politic. D=sa, mândru și senin, s'a înfățișat ca după un nou mare act al vieții sale, pentru care i se cuvine tot respectul deaproapelui. Convivii plini de însuflețire și-au însușit punctul de vedere al bărbatului prăznuit și s'au solidarizat pe deplin cu înalta lozincă de stat, repeziță dela tribuna parlamentară. Într'o atmosferă de nobil entuziasm a supăraților, care au aranjat succesiunea pe muntele sacru ipnotizați de-o monumentală idcie, s'a ridicat înțelepciunea dlui Iuliu Maniu și rostind o pcrorație de vijelios avânt, a așezat cununa de lauri pe fruntea gânditoare de după care a țâșnit fulgerul întraripat al Dioscurului său. Fostul președinte al Consiliului Dirigent a văzut că pe această chestiune cea mai reprezentativă figură a Ardealului e Alexandru Vaida, a cărui faptă elocventă i-a inspirat cea mai desăvârșită admiratie și un absolut atașament...

Vedeți, vă rog, prin ce regiuni de înalte preocupări abstracte se plimbă omenii, care în numele unui cutropitor val de dragoste a mulțimilor asediază Regenta, să le puie la dispoziție conducerea țării. Dacă există cineva, care să ne poată arăta, că în vre-o parte din lume și într'un mediu care ar avea o cumetric cât de depărtată cu alfabetul, se mai pot petrece astfel de scenc ridicole, atunci suntem gata să renunțăm la ori=ce rest de exigență în materie de cerebralitate și să credem în steaua acestor fii iubiți ai poporului...

* * *

Lăsând la o parte însă aceste tribulații, pe care le va judeca cine vrea și cum vrea, s'ar părea că d. Iuliu Maniu a părăsit pentru moment verbul blajin și ține cu ori=ce preț să=și ia aiere marșiale, căutându=și un acord cu suflul de revoltă al partizanilor săi...

Această inoportună pervertire de temperament îl impinge, ca, pe lângă obișnuitele sale clișee inocente cu „dreptatea socială“ și alte bunătăți, să puie la contribuție și atacuri veninoase împotriva adversarilor. Astfel la Ploiești, unde s'a pomenit la braț cu socialiștii, n'a avut altceva mai bun de făcut, decât să se lege de ardelenii din partidul poporului, prezentând ca *trădători ai Ardealului* atât pe subsemnatul, cât și pe prietenii săi. Tovarășii comuniști nu mă mir, că au aplaudat ieșirea proaspătului soț de principii. Ce mă miră însă, e imprudența cu care firavul șef se asvârle în luptă pe această temă...

Il rog să se lămurească și să fixeze definitiv tot ce are de spus. La cea mai apropiată întrunire să-și spuie ponoșul întreg, fiindcă o retrospectivă istorică plină de amănunte ar fi cu adevărat utilă țării, tocmai acum când trebuie să-și aleagă conducătorii de mâine. Înainte, deci, neînduplecat șef al batalioanelor de asalt! Să facem puțină istorie, ca să justificăm prezentul!..

Precizați: când am trădat Ardealul noi, ca să putem fi deslegați de-a desveli lumii cum și când l-ați salvat dvoastră!

Suntem în așteptare!

OCTAVIAN GOGA

Joc în lumină de omăt...

Minune albă, minune sfântă,
Apocaliptice inundații de spumă,
Fantastice poduri de giulgiuri și glumă,
Sub care câmpia doarme înfrântă...

Minune albă, minune sfântă,
Cu codrii 'mpietriți, cu apele mute,
Tăcere de peșteri cu jocuri de ciute,
Lumină lină peste popoare de brazi...

Nu te-am văzut niciodată ca azi,
Nu te-am simțit niciodată ca azi,
Nu te-am visat niciodată ca azi...!

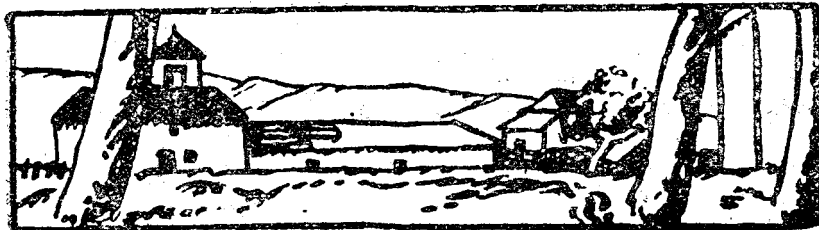
Aceeaș în nemărginirile albe
Și 'n clăfinarea sclipitoarelor salbe...

...In sunete subșiri, în răgușiți zurgălăi,
In fuga nălucilor de-a v'afiascunsele 'n văi...

Minune mută, minune albă,
Joc de tăcere, izvor de povești,
Pe care azi tu mi le spui prin ferești,
Cu fulgi de flori albe, cu 'nchipuiri de stele...

Sufletu-mi să tremure și să rădă cu ele...!

TEODOR MURĂȘANU

In „interes de serviciu“

Este îndeobște cunoscută tragedia funcționarului administrativ, care, „în interes de serviciu“, e mutat dintr'o comună în alta, dintr'un județ în altul vecin, sau chiar dela o margine a țării la cealaltă. Tot la o jumătate de an, sau, în cazul cel mai bun, dela o alegere generală la alta, acest tip nenorocit al slujbașului român își adună calabalăcul ca pe vremuri de bejanie, și în ochi cu privirile răfăcite ale refugiatului, privește speriat către capătul unui drum, unde nu știe ce-l așteaptă. Nevasta îl blestema, copiii plâng, purcelul guiță în ograda răscolită, plină de mărunțișurile unei gospodării sărace, în mijlocul căreia așteaptă carul care să le ducă avutul la cea dintâi gară.

Slujbașul, pe umerii căruia cade greaua sarcină de-a face îndreptarea țării tot în altă regiune a ei, slujbașul ridicat din culcușul pe care abia a avut vreme să-l încălzească nițel, se gândește la blestemul acestui „interes de serviciu“ și se jură să nu mai dea prilej celor mari de-a recurge mercu la ajutorul lui, când e vorba de „interesul de serviciu“. Se jură să fie cumințe, ca alții!

Pentru că potrivit ori cărei logice, ei e îndepărtat dintr'o regiune și transportat în alta, fiindcă a dat dovadă de această lipsă de cumințenie. Transferarea, „în interes de serviciu“, la noi se execută în imensa majoritate a cazurilor, din motivul că funcționarul, într'un moment decisiv pentru partidul de la putere, nu i-a dat acestuia tot sprijinul.

Fiecare județ își are politicianii săi, cari supraveghează de aproape aportul politic pe care-l aduce partidului, funcționarul administrativ. Clasa aceasta urgisită de soartă și de politicianismul român, când are velleități de independență în atitudinile sale politice, urmărește cu groază supravegherea în care e ținută. Cei mai mulți se îmblânzesc, renunță la independența de conștiință, și fac serviciile ilegale ce li se cer. Dar sunt între ei și tipuri nenorocite, cari nu se pot îndoi, cari, deși pășiți odată, de două ori, nu pot renunța la convingerile lor:

aceștia sunt cei destinați să peregrineze o viață întreagă dintr'un loc în altul, în interes de serviciu.

Soarta lor e aceeaș azi, — după reforma administrativă, care intenționa, chipurile, să dea autonomie județeană și comunală, — care a fost și înainte de aducerea și aplicarea legii pentru această reformă. Și sunt oameni, — adevărat că dela o vreme tot mai rari, — cari deși pășiți nu învață minte, și-și poartă sărăcia dela un capăt al țării țării la altul, la foarte scurte intervale.

Cine se gândește la pierderea națională ce o suferă un popor întreg prin pustiirea ce va fi trecut prin sufletul acestor oameni? Cine va refăce energia distrusă, avântul ale cărui aripi au fost tăiate atât de brutal? Cine va pune în locul lor alte suflete libere, alte voinți hotărâte?

O astfel de remunere a exemplarelor celor mai superioare dintre slujbașii administrativi seamănă cu înghețul, în cap de primăvară, distruge florile abia răsărite și pe cele mai gașe.

* * *

Dar există și o altă categorie de funcționari care peregrinează dela un capăt al țării la altul, „în interes de serviciu“. Aceștia nu-și părăsesc postul dintr'o regiune, pentru a ocupa altul similar în alta cu lacrimi de desnădejde pe față, în mijlocul unor tragice frământări ale întregii familii. Aceștia, de obicei, lasă frământările de această natură pe capul celor între cari au lucrat, pe cari i-au chivernisit. Li lasă pe ei cu lacrimi în ochi, cu blestemul pe buze, și pleacă satisfăcuți, perfect încredințați că steaua norocului nu-i va părăsi niciodată.

Au venit să-și ocupe postul înainte cu câțiva ani, în regiuni cu totul necunoscute, între oameni pe cari nu i-au mai văzut niciodată. Dar printr'un puternic instinct de orientare, s'au fixat repede tocmai pe poziția, care le era necesară. Și dacă la venire au adus un geamantan, acum se muță cu bagaj mult, care abia încap în două trei cămioane.

Cine nu cunoaște, de când a început aplicarea reformei agrare, acele tipuri de paseri de pradă care s'au năpustit asupra articolelor legii, și, ca sfinți puternici la județ, la ministere, ori la comitetul agrar, au despoiat pe atâția țărani și atâtea sate de drepturile la pământ, umplându-și buzunarele, alergând, după un an, în automobile, proprietari de pământ și mari arendatori ai rezervelor de stat?

Cine, cutrierând țara, n'a întâlnit dușmănia maselor țărănești împotriva acestor slujbași, și nu cunoaște frământările, nemulțumirea, neputința de a se descurca din moștenirea ce le-a lăsat câte-un astfel de funcționar, pus să facă dreptate elementară pe satele noastre?

Ei bine, când gluma s'a prea îngroșat, când slujbașul nu mai putea rămânea într'o anume regiune fără a primejdui ordinea publică prin întărâtarea tuturor împotriva sa, — slujbașul cu musca pe căciulă a fost transferat „în interes de serviciu“. În multe cazuri a fost chiar suspendat, când potlogăriile au fost prea mari, și numai puteau fi

acoperite. Dar puține sancțiuni juridice cunoaștem împotriva lor. Și cine a auzit de suprema și singura edificatoare sancțiune, în astfel de cazuri: confiscarea averii făcute pe nedreptul?

Cei mai mulți însă dintre delictvenții din această categorie au fost loviți de o singură pedeapsă: transferarea „în interes de serviciu”. În noua regiune în care e trimis, după un restimp de hodină, după ce se instalează acum boerește, cu mobilă de lux, etc. — începe din nou activitatea de mai înainte, până când vine o nouă transferare „în interes de serviciu”, dacă mai vine.

Iată două categorii de transferări din oficiu, atât de uzitate în blagoslovita noastră țară. Două atitudini a celor ce au în mână „sabia”, care contribuie necurmat la o cumplită demoralizare a voinții celor mai buni și harnici fii ai țării.

* * *

Dar mai există și a treia categorie. Aceasta pe o treaptă mai înaltă a ierarhiei funcționarului de stat. Un caz recent s'a petrecut aici la Cluj. Anchetatorul unor mari fraude dela căile ferate, un avocat al statului, a fost „transferat în interes de serviciu” cât mai departe de Cluj. Și după el alții slujbași superiori cari puteam ajuta ancheta împotriva altor și mai sus puși.

Cazul nu e unic. De câteori e vorba de o afacere în stil mare, care nu poate fi concepută fără amestecul sfinților dela Ierusalim, urmează cu o precizie matematică transferarea „în interes de serviciu” a funcționarului cinsfit, care având și un ochi ager, a pătruns în taina unor grabnice îmbogățiri din jurul său, și conștiința îl silește să sară în apărarea statului.

Mutarea unei anchete dela un for la altul, a unui proces dela un tribunal la celalalt, sunt adeseori corolarii ale transferărilor în interes de serviciu, pentru a putea așterne turcesca mușama peste o lovitură în stil mare...

Și atunci, cine e întâiul vinovat pentru coruperea moravurilor în statul român? Cine zădărnicește aproape desăvârșit educația din familie și din școală? Cine seacă, zi de zi, cele mai bune forțe ale națiunii noastre? Cine deschide drumul abuzurilor și raiul pentru toți cei certați cu legea?

Din protector al societății, al celor buni din societate, statul imbibat până'n rărunchi de politicianism, se schimbă însuși în cel mai avan distrugător de energii morale.

I. AGĂRBICEANU

Insemnările unui spectator

Despre căciulă în general

Despre expresii parlamentare în particular

Gazetele, cu grabă și cu multe comentarii, au relatat scandalurile din ultimele zile la Cameră. Unele, cu tristeță, altele cu indignare, au deplâns coborîrea nivelului discuțiilor parlamentare. Nu e numai coborîre, ci o adevărată scufundare în cloacă. Și cuvîntul discuție e aici un eufemism. E vorba de o discuție ca la obor, ori la hală, ori la un colț de mahala în preajma unei crâșme scunde, argumentele cele mai principale privind familia apropiată a adversarului, vie ori decedată, pentru operații ciudate și deseori absurde, cu adaosuri calendaristice și specifice religioase.

Nu cred că trebuie să ne spăriem așa de tare.

Fiecare popor face politica așa cum poate.

Ce voiți să faceți reprezentanții actuali ai națiunii la Cameră?

Să suradă, să-și servească maliții agere, să desfășure curtenitor o aprigă luptă de principii și idei?

E posibil așa ceva! În fața unui așa spectacol aș fi mai neliniștit decât oricînd și mai nedumerit, — ca în fața neverosimilului. Nu. Prefer pe om așa cum este. Prefer un Parlament nefățarnic.

Bine, — zici dumneata, — dar ce fel de vorbă-i asta? Nu e o rușine pentru Camera deputaților așa spectacol?

Nu e o rușine. Servitorii deschid ușile și ferestrele. Aerisesc și mătură.

Bine, — zici dumneata iar, — dar deputați sunt aceștia?

De sigur că sunt deputați. I-am ales noi și i-a numit guvernul. Cum spunea de mulțorii moș Neculai Prună, în împrejurări identice: La așa cap, așa căciulă.

Am asistat, anul trecut, pe Calca Rahovei din București, la o scenă simbolică. Negreșit actorii ei nu voiau să demonstreze nimic; nici eu nu vreau să stabilesc vre-o legătură cu faptele de mai sus. Fiind clemente armonice și naturale, adică lăsate așa de Dumnezeu, trebuie să le privim și să le primim cu respect.

Un bărbat și o femeie s'au oprit deci într'un colț, la o cotitură de uliță laterală. Doi oameni încă tineri și frumoși, cu ochi negri și și dinți albi, cu culoarea obrazurilor de o caldă nuanță orientală. Femeia avea mâni delicate, glezne fine și o îmbrăcăminte tranzitorie: adoptase o fustă scurtă, însă păstra în restul costumului ceva de chivuță. Avea în picioare pantofi de lac cu tocuri nalte. Trecuse dincolo de ciorapul de mătase, — adică nu avea nici un ciorap. — El avea canotieră cochec pusă pe-o sprânceană, căci era vară; pantalon cu dungă, baston, ghete lustruite, — însă nu punca preț nici pe guler, nici pe cravată.

Dintr'odată, după primul schimb de vorbe, femeia îl apostrofază violent și pasionat, fără să ridice glasul, ridicând în schimb ghiare spre frumoasa lui mustață răsucită.

Bărbatul se uită în jur, cașicum ar vrea să se încredințeze că jignirea ce i s'a adus are martori. Văzând în realitate că împrejurimea e destul de goală, ia o atitudine sportivă și plesnește scurt pe partea nera lui de două ori peste obraji. Ea se agată de dânsul cu cângile. Il rupe și-l zgârie, scoțând niște țipete iuși și ascuțite de animal străin — un animal care a fost demult sub cerul Asiei, și nu mai este. Făcând să explodeze formidabil repertoriul special — pe care au început să-l etaleze de câțva timp și gazetele noastre, sub cuvânt că raportează fidel, — bărbatul hotărăște să isprăvească scurt și eroic. Cu doi pumni răpeziți în gura care schiaună, gura iubirilor defuncte, — proiectează pe femeie cu capul de un zid. C'un pumn lateral în ureche, urechea mărturisitorilor de altădată, o aruncă pe-o coastă în pulbere. Prăbușindu-se asupra ei, îi lovește cu ciocane ochii și nasul, apoi îi rupe gătița în cleștele unghiilor.

Se scoală repede, — căci lume aleargă din toate părțile: băcani burtoși, meșteri cu șorturi, băieți de prăvălie, slujnice. Coconite dela mahala au deschis ferestrele, râzând amuzate. — O omoară! strigă cineva.

Femeia a stat într'adevăr răstignită și zdrobită o clipă la pământ. Apoi deodată a fost aruncată în sus de un resort neașteptat. Cu brațe tragice și-a smulț broboada și și-a desfăcut părul. Și-a înălțat mâinile în aer agitându-le; a privit cu ură în juru-i și a izbucnit cu odidă năprasnică:

— Aoleooo! Aoleooo!

Și dintr'odată, scurt, și-a sumes subț săni toată fusta cu dedesubturile. Și stând o clipă dinaintea persecutorului ei, s'a sucit în loc, făcându-l oarecum să cetească amândouă paginile; apoi a pornit printre oameni, privind înainte-i, așa, o justie departată și immanentă, continuând să afișeze geliciunea unui dublu protest. Din când în când,

fără lacrimi, ca într'un ritual dramatic, arunca de două ori tânguirca prelungă: Aolao! Aoleo!

S'au găsit îndată domni și doamne care au comentat cu indignare asemenea privese. Vedeam însă că nu sunt sinceri. Intorceau capul și râdeau. Eu, mărturisesc, nu eram nici indigat, nici vesel, — ca ș'atunci când plouă, ori bate vântul. Căci și oamenii, la noi, sunt foarte aproape încă de elemente, — și mai au de făcut mult drum înainte. — Calea Rahovei, Parlamentul, Gazetele îndrumătoare de opinie publică sunt vorbe vane: realitatea sunt oamenii.

Cum ar fi spus moș Neculai Prună:

— Eu nu mă uit la căciulă. Mă uit la om.

Demult și dedeparte

În legătură, întrucâtva, cu noua modă retorică dela Cameră.

Invectivele populare dela noi, așa zisele sudălmi sau injurători, trebuie să aibă o vârstă impunătoare. Sunt de sigur mai vechi decât creștinismul. Îndată vedem de ce. — Și prin această vechime se afirmă, dacă voii, încă odată, legăturile noastre cu marea popor-impărat al antichității, — deci latinitatea noastră. Nu sunt prin urmare numai naționale. Sunt istorice și respectabile. De două ori patriotice.

Într'adevăr, a injura de Dumnezeuul meu, ori al tău, ori al mamei, al tatei ș'al altuia, — însemnează că disprețuești și insulti zeul special al fiecăruia. Ne transportăm foarte departe în trecut: cine știe unde! Pe de altă parte, practicile bizare și nepermise, cu care emenință unii din cei ce injură, fie cu privire la vii, fie cu privire la morți, sunt răsunete ale unor stări de lucruri și practici perverse anterioare, — proprii unei civilizații bătrâne și putrede. Poporul de astăzi nu mai practică nimic din toate acestea. Nu mai are nici măcar indignarea ori scârba pe care le va fi avut odinioară, — când a inventat aceste blesteme acide și rău mirositoare. Le-a păstrat numai în limba vorbită, colorând-o teribil, în împrejurări... anumite, când apare brusc trecutul — nu trecutul civilizat, ci cellalt din peșteri. Sunt relicvii de artă oratorică, ca și zicătorile și proverbele, și îndeplinesc întrucâtva aceeași funcție. Sunt scoici goale, — rămase din marea neagră a trecutului.

Iată-le aduse într'un laboratoriu de înalte discuții, — vivificate și trecute în domeniul publicisticii. Stăteau până acum la periferia limbii. Generațiile cultivate, care scricau, nici nu șfiau de existența lor. Timpurile nouă le rezervă altă soartă: o renaștere, de altminteri în armonie cu multe din ceiace vedem în jur-ne.

Presa e liberă, cași discuția în Parlament. Și trebuie să fie liberă, pentru a lovi în prejudecăți și'n ignoranță, pentru a scoate la lumină adevărul, a apăra pe cei prigoniiși, a lovi în minciună, arbitrar și nelegiurc. Trebuie să fie liberă, pentru a onora o mare biruință a umanității: toleranța. Trebuie să fie liberă pentru valorificarea ideilor, pentru a asigura progresul.

— Vorbe. Dumneata vrei să-mi pui la urmă ș'o întrebare. Dacă ești bun, dă-mi o țigară. Ale dumitale sunt mai bune.

— Adică asta-i altă căciulă! ar fi spus bătrânul Neculai Prună..

Am o impresie, — nu de plăcere, nici de bucurie; căci nu mai sunt la vârsta aceia; am impresia că în toate chestiile şi afacerile acestea se găseşte un mare nedreptăţit. Inconştient şi cu fruntea spre pământ încă, stupid ca o oaie, — însă capabil într'o singură noapte să facă ghiare subţ copite şi colţi crânceni în gură; să se ridice ca o stihie şi să rânjească apocaliptic. E vorba de aceea unitate cenuşie numită alegător. Legi şi dispoziţii ministeriale îl chiamă neconţenit la vot. În baza unei rânduiei scrisă destul de civilizat, deşi nu într'o proză de mâna întâiu, — el exprimă opinii, trimitând deputaţi.

Guvernul, dobândind totdeauna majorităţi prin inspiraţie divină, laudă discernământul şi spiritul patriotic al unităţilor electorale, devenită număr formidabil.

Opoziţia, fără niciun simţ de răspundere în faţa străinătăţii, declară că inspiraţia divină şi discernământul patriotic se datoresc, într'o măsură mai mult decât largă, jandarmilor care brutalizează, unor magistraţi complezenţi, unor operaţii clandestine, — care se găsesc grav lovite de anume articole din codul penal; deşi un furt de urnă este mai mult decât un furt.

În orice caz operaţia se face cu pasiune şi durere. Se varsă lacrimi şi, câteodată, şi sânge.

Autoritatea e silită uneori să fie violentă, zice guvernul, din pricina investigaţiilor demagogiei. — Are dreptate guvernul.

Guvernul forţează disperarea omenească, zice opoziţia. Are dreptate opoziţia.

Însfârşit avem Parlament. Discută precum se vede, se aude şi se miroase.

Dacă reprezentanţii sunt acolo din inspiraţie divină, adevăr şi dreptate, — e teribil.

Dacă sunt acolo din alte împrejurări, — nu-i mai puţin teribil.

— Vai, ar fi vremea pentru cei cu răspundere, să cugete şi la interesele ţării. Puţin, cât de puţin.

Moş Neculai Prună ar fi spus altfel:

— Pune-ţi căciula dinainte şi te judecă.

Ţăranul

În lumea lui, mărginită de tradiţii şi prejudecăţi, cu străvechi rânduiei şi morală rigidă, ţăranul, mai ales bărbatul, păstrează o gravitate impresionantă. Vorbim de nobleţa populară. Ţăranul e om de omenie. Are religia ospeticii şi a demnităţii.

Un Parlament de ţărani, n'ar face niciodată ce s'a făcut în Cameră. N'ar fi în stare să discute decât chestii care privesc lumea lor, — însă în privinţa demnităţii...

Vorba bătrânului meu gospodăr:

— Eu căciula nu mi-o lepăd în glod...

Dar acești oameni turbulenți și aruncători de fulgere oratorice simțesc nevoia să se întoarcă spre cei care se presupune că i-au trimis, ca să-și explice activitatea parlamentară și idealul politic în întruniri populare. Opoziția are deci o întrunire extrem de populată, — să zicem, la Iași. Nu mult după aceea, în altă Duminică, și guvernul are altă întrunire și mai extrem de populată. Gazetele, și dintr-o parte și din alta, relatează că țara întreagă a luat parte la evenimentul fără precedent. Totuși noi știm câtă țară intră în sala Sidoli. Ei, dar ce declarații de iubire, de râvnă, de eroism, de dreptate au auzit din partea oratorilor. Ce aplauze, ce ovații, ce triumf! Ceva nemaipomenit.

Bătrânul meu își avea vorba și pentru asta:

— Cucoanc, își fură căciula.

Tagmă nemuritoare

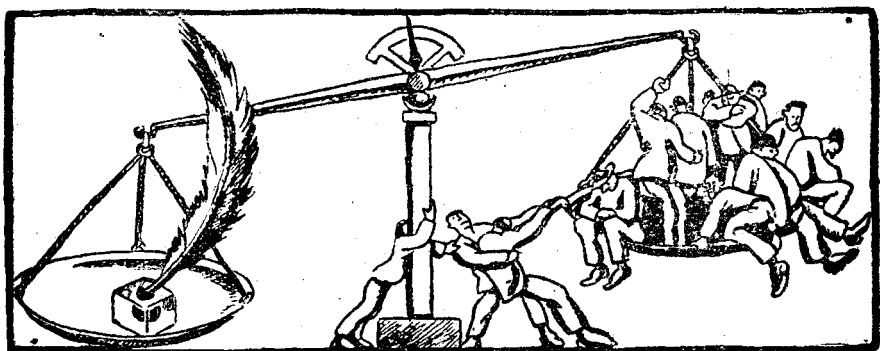
Pentru tagma politică se găsesc și'n bătrânul cronicar Ion Neculce vorbe:

Așa socotesc eu — zice el despre Levantini și Țarigrădeni, — așa socotesc eu cu firea mea aceasta proastă: când a vrea Dumnezeu să facă să nu fie rugină pe her, și turci în Țarigrad să nu fie, și lupii să nu mânânce oile în lume, atunci poate nu vor fi nici greci în Moldova și în țara Muntenească; nici or fi boieri, nici or putea mânca aceste două țări cum le mânâncă. Iar alt leac n'au rămas cu condeiu' meu să mai pomenesc, ca să pot găci. Focul îl stângi, apa o iezești și o abați pe altă parte; vântul când bate te dai în laturi într'un adăpost și te hodinești, soarele intră în nouri, noaptea cu întunericul trece și se face iar lumină. Iară la Grec milă sau omenie, sau dreptate, sau nevicleşug, nici unele din aceste nu sânt, — sau frica lui Dumnezeu. Numai când nu poate să facă rău se arată cu blândețe; iar inima și firea, tot cât ar putea este să facă răutate..."

Nedrepte vorbe pentru un neam întreg.

Nedrept și astăzi acel care ar judeca neamul părinților noștri după acești reprezentanți măreți și după apostrofele lor nemuritoare. S'a întemeiat în Iași o societate a părinților cu două scopuri principale: 1. să nu mai lese gazete prin casă la îndămâna copiilor; 2. despre ale Parlamentului să vorbească în cea mai mare taină, ori într'un loc dosnic, ori afară pe subț păreți.

MIHAIL SADOVEANU.

Reforma agrară în Rusia

IV.

Ca program politic, reforma agrară a fost îmbrățișată în Rusia abia după revoluția din 1905. Cel dintâi proiect în această direcțiune îl constituie un memoriu privitor la reforma financiară redactat la 1898 de Witte, prin care se semnala marea primejdie pentru finanțele statului, dacă țărănimia va fi lăsată pradă sărăcirii. Acest proiect preconizează soluționarea problemei țărănești printr'o acțiune de colonizare în Siberia. La 1906, guvernul Goremykin vine și el cu un proiect intenționând reglementarea *mir*-ului, majorarea proprietăților țărănești, precum și comasarea acestora. Proiectul acesta s'a depus și pe biroul Dumei, dar n'a putut fi votat din cauză că nu s'au putut înțelege asupra chestiunii, dacă *mir*-ul trebuie să te menținut, sau nu. Mai târziu, Stolypin a fost cel mai convins și cel mai activ promotor al reformei agrare.

Primele două ukaze în materie agrară au apărut pe vremea guvernului Goremykin: unul care a șters orice restricțiune feudală, altul care a desființat *mir*-ul, dând țăranilor pământul, pe care până aci îl dețineau cu titlul de arendă. Un al treilea ukaz scutește pe țărani de plata prețului de răscumpărare. Apoi, cu înfăptuirea reformei agrare se însărcinează o comisiune specială a Dumei, care nădăjduia s'o termine în decurs de 24 ani. Misiunea era din cele mai grele, căci se plănuia transformarea micilor proprietăți exclusiv pe cale administrativă.

Din punct de vedere formal, creiarea micilor proprietăți, conform ukazelor de mai sus, se putea face în două chipuri: a) prin desființarea *mir*-ului, trecând pământul în proprietate individuală, sau

b) dacă comunitatea se opunea, atunci se puteau desface singuraticii cari doreau. Dacă subsolul conținea bogății miniere, acesta rămânea și pe mai departe în posesiunea *mir*-ului.

La această primă parte a reformei, care creiază, în principiu, proprietatea individuală, se adaugă și acțiunea de comasare a diferitelor porțiuni de proprietate, precum și înzestrarea lor din punct de vedere tehnic.

Până aci, însă, reforma nu a sporit cu nimic pământul țăranilor. Aceasta s'a încercat printr'o mare acțiune de colonizare. Dar aici guvernauții s'au izbit de întrebarea: de unde să ia pământul necesar? Să-l cumpere sau să-l exproprieze? Găsind că exproprierea nu este oportună, s'au hotărât să recurgă la domeniile statului și ale țarului.

În legătură cu reforma agrară a dezvoltat o activitate remarcabilă Banca agrară țărănească, participând în foarte largă măsură la cumpărări de pământ, la colonizări, la parcelări, precum și prin organizarea de loturi demonstrative, ținând la intensificarea producțiunii agricole.

V.

Reforma agrară fiind plănuită pe 24 ani, nu se poate vorbi de rezultate definitive, mai ales că două treimi din acest interval de timp au căzut în epoca războiului mondial. Totuși, primele rezultate au fost așa de apreciable, încât ele dădeau cele mai bune nădejdi pentru viitor. Începând cu anul 1906, mișcarea în această direcțiune este pe cât de amplă, pe atât de vizibilă ca rezultate, la care contribuie toți factorii interesați.

În decurs de 5 ani, 1.800,000 țărani, reprezentând 11 milioane desiatine, ies din comunitatea *mir*-ului. Consecințele acestui fapt nu sunt însă numai de ordin juridic, ci și agricol, căci suprafața de 11 milioane desiatine țărani au primit-o comasată, deci în condițiuni de exploatare superioară.

Între anii 1907—1912, statul pune la dispoziția micilor proprietari, sub formă de arendă, 4.531,683 desiatine pământ.

Între 1907—1911, — 8,067,039 desiatine trec în proprietatea a 891,030 țărani din 2¼, milioane câți au cerut.

Pe anul 1913 era luat în proiect distribuirea a 9.359,596 desiatine la 970,224 țărani.

Ca o dovadă de buna lor stare, micii proprietari cumpără între 1906—1911, pe propria lor socoteală, 4.109,000 desiatine în valoare de 567 milioane ruble aur.

Banca agrară țărănească cumpără:		Și rescumpără din domeniile coroanei pe jumătate prețul:	
în 1906	1,144,471 desiatine	în 1907	353,713 desiatine
„ 1907	1,519,848 „	„ 1908	784,122 „
„ 1908	572,082 „	„ 1909	57,627 „
„ 1909	172,855 „	„ 1910	7,592 „
„ 1910	172,189 „		

Printre cumpărătorii de pământ dela Banca agrară țărănească au fost:

fără nici o avere:	22 %
cu avere dela 0—3 desiatine:	34 %
„ „ „ 3—6 „ :	23 %
„ „ „ 6—9 „ :	11 %
„ „ „ 9—15 „ :	8 %
„ „ peste 15 „ :	2 %

Se intensifică și acțiunea de colonizare în Asia. Dela 1906—1913 au fost colonizate 2.558.000 familii, din care însă s'au întors 367.600.

Nici guvernele nu s'au eschivat dela datoria ce le-o impunea această mare reformă. Dela 1907—1912, creditele destinate pentru reforma agrară s'au urcat cu 234%, astfel încât Rusia țaristă ajunsese să sacrifice mai mult, în toată Europa, pentru reforma pământului și intensificarea producțiunii agricole.

Operațiunile agrare, arătate în mod sumar mai sus, cuprinzând și proiectul pe anul 1913, au costat 62.972.105 ruble (3 ruble de fiecare desiatin).

În slujba reformei agrare au stat 11.000 funcționari.

VI.

După reforma emancipării din anii șazeci, guvernele ruse și-au dat multă osteneală să convingă masele țărănești, că împărțirea pământului este cea din urmă și prin urmare să nu mai nutrească nădejdi deșarte în această privință. La 1877, însuși ministrul de interne dă o circulară prin care desminte svonorile cu privire la o nouă repartitie a pământului. Acest singur fapt trădează îndeajuns cât de mare era puterea lozinței „zemlia i volia” — pământ și libertate. Trudă zadarnică, căci zvonul s'a menținut în ciuda desminților, alimentat prin instituția *mir*-ului care, după cum știm implica reimpărțirea periodică a pământului, și prin aceasta ținea veșnic la suprafață ideea și dorul după o împărțire generală și radicală: „ciorni perediel” — adică împărțirea neagră a pământului.

Abia după mișcările revoluționare dela 1905—6 și-au dat cercurile oficiale seama de sursa alimentatoare de agitații, hotărându-se să se renunțe definitiv la proprietatea colectivă prin desființarea *mir*-ului. Prin o reformă agrară bazată pe proprietatea individuală se spera a se schimba axa psihologică a țărănimei, firul conducător al tuturor operațiunilor agrare stolypiniene.

Războiul mondial a întrerupt însă brusc firul marelui operă, la începutul celui de al optulea an din cei 24 în total, pentru cât timp se proiectase desăvârșirea ei. În beția libertății de după căderea țarismului a prins din nou aripi lozinca cu „ciorni perediel” a pământului, deviză cu care au câștigat simpatia maselor țărănești social-revoluționarii la 1905. Pe această dispoziție generală s'a bazat lovitura și triumful bolșevic și tot pe aceasta se sprijinește și momentele de față.

Țărănimea rusă n'a fost și nu este socialistă. Este foarte adevărat, că până la reformele agrare stolypiniene ea n'a avut o imagine

vie a dreptului de proprietate individuală. Dar nu această împrejurare constituie unicul criteriu de judecată. Țăranii ruși au preferit posesiunea colectivă din alte motive decât acelea socialiste. Experiența de veacuri i-a învățat, că ei nu pot aspira la niciun act de dreptate din afară. În cursul vremii, guvernării dela oraș n'au luat nici o măsură dreaptă privitoare la țărănime. Nici administrația, nici justiția n'a dat vreodată dreptate țăranului, astfel încât aceștia nu aveau încredere decât înfrelaltă. Fiind avizați exclusiv la ajutorul lor mutual, și-au strâns tot mai mult rândurile, penfrucă era unica modalitate de apărare față de tendințele de exploatare venite din afară. Convingerea aceasta era atât de înrădăcinată, încât ea a acordat struna celor mai mari lirici ai Rusiei, Pușkin și Lermontow :

„Vsie govoriat — niet pravdi na zemlic...

No pravdi niet — i vișe!“

Toți spun că nu este dreptate pe pământ...

Dar dreptate nu este nici mai sus!

(Pușkin)

Adevăratul criteriu de judecată — dacă țărănimea rusă este sau nu socialistă — ni-l dă modul de producțiune. Căci țăranul rus, desinteresându-se de latură juridică a proprietății n'a făcut-o de dragul gospodăriei de stat sau colective, care constituie un principiu imutabil al programului bolșevic. Țăranul rus, mai mult decât țărănimea oricărei alte țări, este refractar față de subtilități juridice: pe el un singur lucru îl interesează: „ciorni perediel“, — (împărțirea neagră), — care să aducă gospodăriei sale cea mai mare bucată de pământ. Atâta și nimic mai mult.

P. NEMOLANU

Demagogia politică în Basarabia

Sunt, din convingere, un adversar declarat al demagogiei. Urăsc demagogia și 'n artă și 'n literatură, dar, îndeosebi, în viața politică. Imprejurări, pe cari le consider fericite, au făcut să lupt într'un partid politic care disprețuește această armă, și sub conducerea unui șef care, militărește, oprește utilizarea sistemului despre care mă incumet să vorbesc.

Negreșit, demagogia în politică, electoralicește, este folositoare. Mulțimea este atrasă în ignoranța ei spre cel cu mâncărime la vorbă. Mai ușor va urma pe cel care făgăduiește decât pe cel care, fără a promite, se sprijinește pe ceea ce au înfăptuit, când a avut posibilitatea să 'nfăptuiască.

Prin natura ei însă, demagogia este periculoasă. Desigur, în vechiul Regat mai puțin. În 50 de ani de politică, bună-rea cum s'a făcut, cu cens și colegii și cu votul universal, Oprea Neacșu era obișnuit să-l vadă pe cenu Vasiliță Morțun acasă, la Căpșile lui Oatu din mahalaua Capitalei, sărutând mâna consoartei dumisale care abia o scosese aburtă din albia cu rufe. De asemenea nu surprinde pe nime îndeletnicirea conului Jean Tehaș Florescu de a ținea răbojul crășmarilor și băcanilor, fini și cumetri, din mahalalele ale căror „tribun“ se consideră. Aceste procedee pot cel mult ridiculiza pe cel ce le utilizează.

La noi, în Basarabia, lucrurile se schimbă. Poporul s'a 'nfruptat întâi din mișcarea dela 1905 când, după războiul ruso-japonez, izbucni așa zisa „revoluție a școlarilor“. Apoi veni, vijelios, uraganul anului 1917. Nebunia răului stăpânie. Răfăcirea călăuzca judecata chibzuită de până atunci. Și ce e mai rău, această drojdie s'a menținut în mare parte până astăzi.

Digresivă aceasta am făcut-o ca să dovedesc că 'n finutul de peste Prut nu-i permis cuiva să întrebuințeze sistemul de propagandă practicat *dincolo*. Și totuși nicăeri ca 'n Basarabia demagogia nu e mai în floare. Indivizi cu clasele primare necomplete, pretențioși cu

școli medii „terminate“ prin fundurile Rusiei, unde nu se mai pot controla certificatele, absolvenți de seminarii nedemni să poarte veșmântul cucerniciei, plevușca satelor lenevită și incultă, s'au avântat în politică. Blocul moldovenesc al „Sfatului Țării“ format din aleșii gălăgioși ai frontului s'a constituit, după unire, în partidul țărănesc basarabean. Era o denumire regionalistă care putea fi speculată. Această „intelligență“ autohtonă a pătruns în 1919 în Parlamentul prezidat de dl Al. Vaida-Voevod. A fost aleasă fără nici o greutate, neavând contracandidați din alte partide.

Cel dintâi curent care a prins rădăcini în Basarabia a fost partidul poporului. Mai târziu, cel liberal. Imediat, partidul țărănesc a început să șchiopăteze. Ca să se menție și ca să poată trimite țării aceeaș pihotă parlamentară, a deslănțuit cca mai nesăbuită demagogie. Afățările la revoltă și indemnul la ciomag în cuvântările dlui C. Sterc, lupta contra jandarmilor și-a tuturor agenților menținerii ordinii sfătuită, permanent, de dl P. Halippa, principiul bolșevic „ce-i al tău, al meu“ semănat de măruntișii agenți țărăniști și adaosul de injurii la fața vechiului Regat, a permanentizat un suflu demagogic de care s'au folosit, metodic și sistematic, toți adversarii abecedarului latin. Acești măruntișii clienți ai victiei publice basarabene s'au menținut la suprafața situațiilor și-a conducerii prin demagogie.

Negreșit, nu generalizăm. Refuzăm însă orice desmințire când afirmăm că toți acești *cileni* demagogici fac parte din partidul-țărănesc, azi „național-țărănesc“ deși, cunoscându-li-se apucăturile, nu se știe ce anume „național“ au într'înșii. În partidul poporului s'a adunat intelectualii și gospodarii satelor. Legați într'un acelaș crez, călăuziți de dragostea către basarabeanul Averescu și către Basarabia, au rămas acciași, într'un umbrăș de reciproc sentimente.

Toți câți goniau situații și interese personale și-au găsit culcuș comod în partidul liberal.

Și-acum, după aceste incomode caracterizări, cer permisiunea de-a intra în tărâmul amintirilor. Nu voiu acuza de demagogie partidul liberal, fiindcă d. Inculeț obișnuște, în propaganda electorală, când intră într'un sat, să pue pe cap o căciulă ruptă n fund, jerpelită, o căciulă de recrut când pleacă la regiment. Vom povesti numai două fapte, cari vor edifica mijloacele demagogice ale partidului țărănesc în Basarabia. Două amintiri: una veche, alta recentă. În 1919 d. Pan. Halippa era secretarul general al ministerului Basarabiei. În această calitate pleacă „în inspecție“ la Ismail, întovărășit de distinsul scriitor Ștefan Ciobanu, membru al Academiei Române și pe-atunci directorul învățământului din Basarabia. La Ismail prefectul județului, decedatul Mihai Tomida, face dlui secretar general o entuziastă primire. Și „domnule ministru în sus“, „domnule ministru în jos“.

— Ascultă, Pantelei Nicolaevici, d-ta nu ești ministru, bre omule, de ce lași să-ți se spue așa? întreabă Ștefan Ciobanu.

— Las' că-i mai bine așa, răspunse d. secretar general, privind prin ochelari, mulțimea ce-l aclama *din ordin*. Intr'o șalupă au plecat la gurile Dunării, la Vâlcov. Aci tot orașelul lipovenesc adunat

la casa de obște. Poliția făcea ordine și nu lăsa să se apropie nimeni de „domnul ministru“. Dar iată că un lipovan 'nalt, buged de băutură și de mahorcă, își face loc și s'apropie, jeluindu-se.

— Ce-i bre? îl întreabă secretarul general.

Într'o rusească stricată, vlăjganul povestește cum a fost bătut de jandarmi.

— Și unde te-a bătut?

Lipovanul arată partea moale din spate. Atunci d. Halippa ca să dovedească populației interesul ce-i poartă, spune lipovanului să-i arate. Și flăcăul repede coboară pantalonii, întoarce spatele și 'ndreaptă spre secretarul general un dos vărgat cu dungi vinete. D. Halippa fixează ochelarii, s'apleacă, se uită atent, parc'ar vrea să numere dungiile...

La plecare, pe drum, Ștefan Ciobanu îl întreabă: „Ascultă, Pantelei Nicolaevici, ce-ai folosit că te-ai uitat într'un dos de lipovan?“

— Ce știi tu, așa se face politica...

Și-acum închei cu'n act recent de demagogie. În rol e tot d. Halippa. Zilele trecute un director al unui mare ziar democrat sosese în Chișinău. Printr'un prieten comun, fostul ministru al Basarabiei îl invită. Era un ger strașnic. Eșeau parcă scânteii din zăpada scârțuitoare. În bătrâneasca locuință din strada Iașilor, d. Halippa aștepta, cu șoșonii în picioare și cu paltonul în spate. În casă, frig ca afară. La plecare, directorul marelui cotidian a înțeles totul: „mucenicul Basarabiei“ a vrut să arate în ce martiraj trăește. Li lipsesc până și lemne! (D. Halippa e deputat și profesor, soția profesoară...)

Demagogie!... În tine, ca'n părul lui Samson, trăește puterea electorală a speculanților cotidieni...

D. IOV

„Meșterul Manole“

— Piesă în 3 acte de d. Octavian Goga —

I.

Prea pușini dintre marii meșteri ai cuvântului s'au încumetat să descifreze vreedată, în toată măreția ei tragică, tulburătoarea taină a creațiunei artistice, urmărind până în cele mai ascunse cufe împletirea ciudată dintre chemarea de o clipă a palmei omenești și clanul irezistibil spre culmea frumuseșilor veșnice. E războiul neîndurat, înclăștarea care nu se va potoli niciodată, dintre bucuria înșelătoare a plăcerii și durerea mângâietoare a inspirației; rivalitatea dintre piatra aridă, care nu se lasă supusă, și sufletul înfrigurat, care caută să-i întipărească o formă visată; antagonismul dintre pornirea care ne târăște către pământ și râva nepotolită de a călca pe urmele dumnezeirii. Vechia antiteză între spirit și materie, care se rezolvă, câteodată, în tratatele de filosofie, dar ne urmărește pretutindeni de-a lungul existenței noastre terestre, de câte ori ne înălțăm privirea spre infinit.

Cunoașteți întâmplarea bătrânului doctor Faust, uitat de vreme și de oameni printre pergamentele lui, copleșit de o inutilă erudiție, simțind zădărnicia tuturor frudelor sale la lumina târzie a unui singur adevăr, cuprins în lupta dintre cele două suflete potrivnice, cari sălășluiau în pieptul lui. Unde e deslegarea nepătrunsei probleme? Cine învinge în necurmata războire? Care e prețul, cu care se plătește biruința uneia dintre cele două forțe? Mitologia greccască ne-a lăsat moștenire osânda teribilă a lui Prometeu, legat cu lanțuri de stânce sfâșietoarelor sale ispășiri, pedepsit pentru crima de a fi îndrăznit să răpească zeilor cel dintâi grăunte de foc, aruncându-l ca pe o sămânță fecundă în întunericul rece al lumii. A fost prima jertfă, cu care s'a răscumpărat setea neastâmpărată de lumină a inimei omenești. Fiecare pas spre desăvârșire a însemnat, de atunci, o nouă pironire pe stâncă. O nouă crucificare. Legenda e oglinda fermecată, în care viața se privește cu ochi uimiți, abia cutezând să se recunoască.

Voind să smulgă un răspuns aceleiaș întrebări, d. Octavian Goga s'a oprit la legenda mânășirii dela Argeș, străvechea poveste

românească, împletită din credință creștinească și mituri păgânești, și răsărită din închipuirea anonimă înaintea ochilor uimiți de măreția zidurilor ridicate, cu atâta măiestrie, înspre cer. Crud destin, destinul meșterului Manole! Să fie, oare, într'o oarecare măsură, destinul oricărui creator? De ce a fost silît, sârmanul arhitect, să-și îngroape dragostea de vie în cuprinsul minunatei clădiri, care, fără această supraomenească jertfire, ar fi continuat să se surpe în fiecare noapte? De ce? Fiecare operă de artă e sortită, cu adevărat, să nu se realizeze decât pe prețul unui astfel de sacrificiu? Ce zeitate asiatică tânără trebuie împăcată, stropindu-i-se altarul cu sânge proaspăt? Ce păcat de obârșie mai avem de plătit, fiindcă am gustat cândva din fructul oprit al unci coloane de marmură sau al unui cântec de nai? E o sentință inapelabilă, sau o superstiție nevrednică de veacul radiofuziunii și al metodei Voronoff?

Nu mai încape îndoială, că d. Octavian Goga crede în simbolul legendei meșterului Manole, văzând în eroul mănăstirii dela Argeș pe artistul de totdeauna, osândit să răscumpere orice mare rodire a geniului său cu o grea și chinuitoare suferință. Totul se plătește în artă. Totul s'a plătit. Un sonet florentin ca și o cupolă bizantină. Un tablou de Leonardo da Vinci ca și o nocturnă de-a lui Chopin. Platnicul atât de adânc încercat e sufletul poetului, al muzicantului sau al pictorului, care are nevoie să fie biciuit de durere, care e condamnat să treacă printr'o grea încercare, care trebuie să cunoască frigurile desnădejdei, pentru a se asvârli apoi, ca pentru o totală transfigurare, în mijlocul acelei orgii de cuvinte, de sunete și de culori, menită să-i vindece rana primită și să facă să se nască o veritabilă capo d'operă. În această concepție, care e aceea a autorului piesei „Meșterul Manole“, arta e totdeauna un neîndurător Moloch și o supremă Consolatoare. Cere, cu lăcomie, tot alte victime, pentru a le reda vieții, regenerate, capabile de o nouă mortificare.

Pentru a-i adânci înțelesul, ridicându-l de-asupra unei erezii, care ar fi putut să pară multora o scădere nedemnă a altor timpuri, d. Octavian Goga a modernizat legenda mănăstirii dela Argeș împlân-tând-o, ca o problemă de cugetare pentru conștiința tuturor timpurilor. Transpusă pe scenă materialicește, cum s'a încercat, zidirea cu mistria a nevetei lui Manole, trădează un rest de barbarie, nepotrivit cu epoca noastră de civilizație confortabilă, de sceptic materialism, în care pictorii se plimbă cu yachtul, sculptorii fac busturile prințeselor dolarului, iar romancierii au aventuri reale cu madonele din vagonul de dormit...

În piesa sa „Meșterul Manole“, d. Octavian Goga rectifică, totuș, o lozincă frivolă, destăinuind drama neîndurătoare a artistului prins între patima pentru o femeie și refugiul misterioasei creațiuni. Sculptorul Andrei Galea e dintre cei însemnați pe frunte cu stigmatul unui talent excepțional. Cu toate acestea, necunoscându-și destinul, el se mărfurisește dispus oricând să-și sfârâme cu ciocanul statuia începută a „Atlantidei“, în credința că singura pasiune, care poate pune stăpânire cu totul pe cugetul unui bărbat, oricât ar fi de artist,

de iubirea. Artistului îi e dat să verifice singur şubreda temelie a pornirilor sale. Iubirea, care nu i se dă așa cum o râvnește, îi pricinuieste o brutală zguduire, purtându-l până aproape de hotarele morții. Arta, pe care își închipuia că poate să o trădeze, își apucă, în schimb, prada, îndemnându-o să-și înmormânteze, sub poleiul admirabilei mar-more, toată sfâșierea dragostei rănite. Femeia, pentru care sculptorul Andrei Galea ar fi sacrificat totul, e sacrificată „Atlantidei“, o plâsmuire a închipuirii. Capo d'opera se desăvârșește.

Tema e profundă, neobișnuită pentru teatrul românesc, și, dacă cercetați mai bine, nouă chiar pentru literatura străină. Privită sub acest unghi de judecată, piesa „Meșterul Manole“ aduce o contribuție pe care o așteptam demult să apară pe scena noastră de teatru: E o notă originală de inspirație românească în concertul gândirii universale. Prima lucrare dramatică la noi, care trecând dincolo de poetizarea trecutului istoric sau de satira socială, găsește o rezonanță interioară la orice spectator cult, din orice parte a globului. Geneza piesei a isvorât din solul natal, dar opera realizată, cu surprinzătoarele-i străluciri de stil, cu înalta ei cugetare, cu clasică ei construcție logică, trece în raza de înțelegere a umanității, stând pe aceeași treaptă cu cele mai de seamă roade ale dramaturgiei moderne.

Vom verifica această afirmație și la lumina așa zisei tehnice teatrale, examinând, cu acest prilej, mai multe obiecțiuni ale criticii.

ALEXANDRU HODOȘ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cronica politică

Biserica pofficiosului

Nu e lipsită de interes neașteptata ieșire din pasivitate a partidului socialist. De șase ani de zile acest partid pare a-și fi încheiat socotelile publice, mărginindu-se la o activitate de simplă gospodărie internă, în cuprinsul vieții noastre uvriere, reduse. Încercările făcute îndată după terminarea războiului de a se afirma ca o valoare decisivă în viața publică a României întregite l-au scos din luptă epuizat, obosit, fărâmișat în mici grupulețe înduşmănite de insucces. Conducătorii partidului socialist se părea că au înțeles, în sfârșit, inutilitatea tuturor eforturilor pentru atingerea unui ideal de supremație politică, într'un stat cu 80% țărani, înarmați cu formidabila armă a votului universal.

N'am avut niciodată naivitatea să credem că această stare de acalmie politică poate să indice o desființare a partidului socialist. Dar am înțeles că împrejurările i-au fixat definitiv locul și i-au determinat distinct proporțiile în angrenajul politicei românești, potrivit realității cadrelor noastre sociale. Ceea ce ni s'a părut oarecum inexplicabil a fost, până la o anumită măsură, prea îndelung prelungita inactivitate ce și-a impus. Iși pierduse oare partidul socialist încrederea în puterea lui de vitalitate, sau conducătorii acestui partid nu consimțiau să accepte rolul redus ce s'a desemnat, prin forța împrejurărilor, partidului socialist și așteptau cuminiți momentul favorabil să poată cuceri mai mult?

Acum suntem lămuriiți pe deplin. Era cu neputință ca un partid de fanatism politic, cum e partidul socialist, să fi putut încerca un sentiment de neîncredere în sine, oricâte lovituri ar fi primit el și oricâte desiluzii ar fi avut de înregistrat. Recenta ieșire din pasivitate confirmă valabilitatea celeilalte fețe a alternativei. Partidul socialist re-întră în luptă la flancul stâng al unui partid burgez, în momentul când pare a se hotărî nu numai de soarta unui guvern contestat, ci când sfârșitul campaniei ar putea să ducă, mai ales, la soluționarea unei probleme de înalt ordin constituțional. E o părere, desigur, dar ea e firesc să se nască din ideologia specifică a unui partid socialist. când împrejurările îi dau cele mai favorabile aspecte. Republicanis-

mul programatic al acestui partid se acată de orice nădejde și este evident că adeziunea lui la campania de răsturnare deschisă contra guvernului de către partidul național-tărănist, nu s'a făcut nici pentru întărirea ideii dinastice, nici pentru consolidarea regimului nostru constituțional burghez, oricâtă democrație ar exprima el.

Dar dacă este explicabilă această ieșire, plină de aurite visuri, a partidului socialist, este cu totul surprinzătoare bucuria, pe care o manifestă partidul național-tărănist, acceptând propunerea de colaborare a socialiștilor. Mândru de misiunea lui democrată, partidul național-tărănist respinsese propunerile de colaborare ale actualului guvern; sigur pe sine, a refuzat să ia parte la alcătuirea unui bloc de opoziție anti-liberal, alcătuit de cele trei partide ale opoziției, deslănțuind o vijelioasă campanie de răsturnare pe cont propriu. Și acum când afirmă la toate colțurile că voința maselor țărănești, burgheze și dinastice, este cu el și îl indică pentru a prelua imediat puterea din mâinile dlui Vinilă Brăfianu, partidul național-tărănist acceptă cu o bizară grabă oferta partidului socialist, care nu reprezintă nici măcar o valoare electorală.

De bine, de rău, partidul național-tărănist își făurise un piedestal politic din toată sdroaba lui incoherență de până acum. De ce dară atâta grabă și atâta bucurie, pentru a oferi această platformă ridicată cu frudă scopurilor ascunse ale socialiștilor? Mister. Nu-și dă oare partidul național-tărănist seama de consecințele politice determinate, ce vor rezulta din ocrotirea speranțelor socialiste sub flamura unei lupte, care ținteste puterea? Și nu înțelege cât de șubredă încredere oferă astfel celor ce au fost însărcinați să păstreze cu sgarcenie patrimoniul unui testament sacru?

Bucuria pe care o manifestă partidul național-tărănist în această împrejurare, ne sugerează imaginea satisfăcută a croului prea poficios din anecdotă, care și-a mâncat singur biserica, făcută cu atâta grijă din cașcaval.

O mică șaradă

Dar fiindcă veni vorba de socialiști și de național-tărăniști, se pare că prețul colaborării dintre aceste două partide cu tendințe mărturisite așa de opuse, nu este cu totul de ignorat. Schimbul de servicii se impunea dela sine. Socialiștii aduc în acest concubinaj politic aportul de mase orășenești, necesare întrunirilor național-tărăniste și sprijinul unor anumite ziare, bine cunoscute; față de aceste apreciable servicii, partidul național-tărănist trebuie să de o nimica toată și anume să manifesteze favorabil pentru cauza *nevinovată*, a atâtor eroi ai „ideilor” socialiste.

Multă lume nu va fi înțeles de ce d. Al. Vaida-Voivod, uitând că episcopul Radu a murit sdrobit de bomba așezată de Max Golstein la Senat, iar episcopul Ciorogariu poartă și astăzi în carne a-mintirea schijelor de-atunci, a depus cu atâta respect pentru principii în procesul lui Boris Ștefanov, acuzat de complicitate cu Max Golstein în săvârșirea aceluiaș asasinat. Și iarăși, multă lume se va fi

întrebat ce caută foite oficioase și semioficioase ale partidului național-tărănist în corul dirijat de d. Em. Socor de la *Adevărul*, pentru a face atmosferă favorabilă eliberării lui Bujor din închisoarea de la Deftana.

Ca în glumețele șarade versificate:

„Misterul îl veți afla
„În colaborare-a căuta“.

Intre tradiție și realitate

Și era firesc să vedem partidul național-tărănist manifestând la Plocești. Intrunirea de Duminecă, finută în vestita urbe a revoluționarismului carnavalesc, capătă un adânc înțeles simbolic. Burghezia democratică ardelenescă a dlor Maniu, Vaida și Mihai Popovici și-a găsit, în sfârșit, locul unde să se poată adăposti convenabil dincolo de Carpați. Ce bine se va fi simțit șeful partidului național-tărănist, încununat cu flori la picioarele statuei Libertății, acolo în sala „Cercului internațional“, după ostentativa dsale ieșise din Parlament! Tărăniimea ardelenescă, pe care o reprezintă cu atâta zel dl Maniu, va fi tresărit de bucurie ascultând legământul plin de făgăduințe democratice al dlui dr. Ilie Harodniceanu, reprezentantul partidului socialist, iar masele de muncitori ploceșteni vor fi apreciat, cum se cuvine, cu vinele de hulă rostite de șeful partidului național-tărănist contra celor ce au „trădat Ardealul“, pentru a se pune, vezi bine, în slujba oligarhiei regățene.

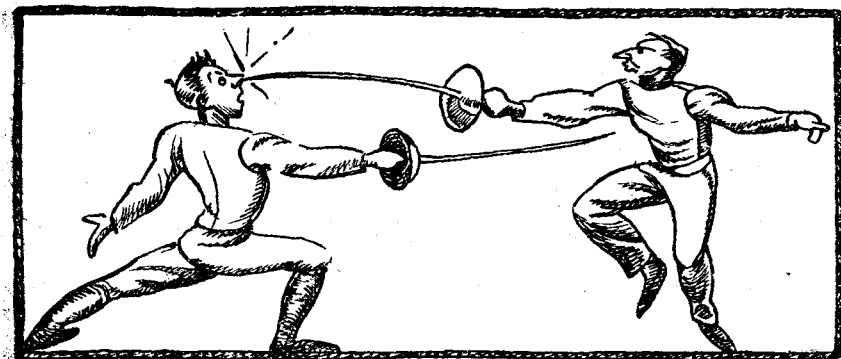
Partidul național-tărănist abia acum intră în adevărata tradiție a vechiului partid național din Ardeal, pe care pretinde că îl continuă prin drept de directă moștenire. Braț de braț cu dnii Ilie Moscovici și dr. Pistiner, singurii reprezentanți autorizați ai democrației de dincolo de Carpați, sub cupola adăpostitoare de largi iluzii umanitariste a „Cercului internațional“ din Plocești, fruntașii partidului național privesc înduioșați spre chipurile severe ale unui Șaguna, Avram Iancu, Ilie Măcelaru sau Badea Ciheorghe dela Băsești și par că vor să le spună:

— Nu suntem noi vrednicii voștri fii sufletești? Iată isprava noastră, pe care voi ați visat-o, iar noi am realizat-o întocmai. Tu Iancule ai refuzat să te arăți Împăratului, mincinos și vitreg tată al poporului românesc obidit din Ardeal, ascunzându-te prin horaele munților Apuseni; noi părăsim Parlamentul țării libere pentru a ne refugia la „Cercul internațional“. Tu venerabile Șaguna băteai drumurile Vienei, pentru a rupe fărâmitură cu fărâmitură din multul drepturilor noastre uzurpate; noi alergăm dela un capăt la altul al cuprinsului românesc, fluturând un drapel, care nu e nici roșu, nici vânt, dar care este de bună seamă steagul adevăratei democrații“.

Iar de cealaltă parte a mesei dl Ilie Moscovici rumegă în barbă un gând obsedant:

— „Pe cine să facem prezident de republică, pe Bujor sau pe Geherler?“

D. I. CUCU

GAZETA RIMATĂ

Trădătorul

DI Octavian Goşa a trădat
interesele Ardealului.
(DI Iuliu Maniu - în discursul
de la Ploeşti.)

A fost demult, în zile fără soare,
Ne ispăşiam osânda milenară,
Ardealu'ntreg era o închisoare,
Noi, robi trudiţi, clăcaşi fără de ţară.
Zadarnic, an de an, ieşiam cu plugul,
Ărând afund în brazde 'ntunecate;
Străinul lacom ne fura belşugul,
Cu pasul greu de-atâta sănătate.
Porneam ades cu jalba la 'mpăratul,
Dar nimeni nu stătea să ne asculte.
Durerea multă cuprinsese satul:
Un vis neîmplinit şi lacrimi multe...

Atunci a prins să tremure o strună,
Pe care-am ascultat-o cu uimire,
Un sol s'a ridicat, ca o furtună,
Vestind apropiata mântuire.

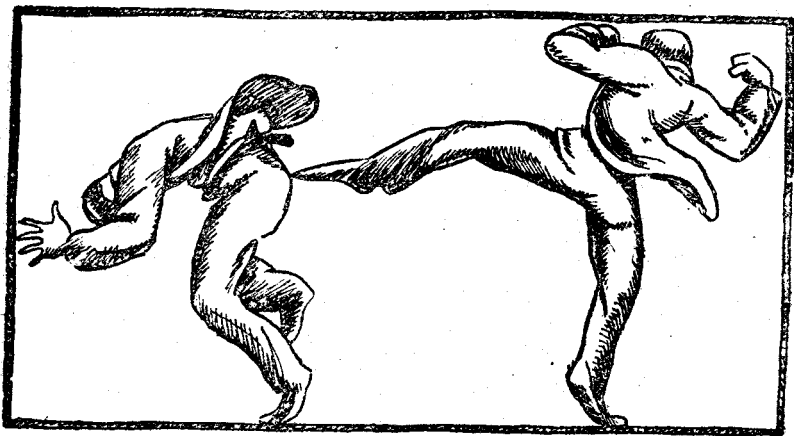
Simțeam cu toții versul cum ne chiamă,
Și cum nădejdea 'n inimi iar pătrunde,
Bătrânul Olt, subt codrii de aramă,
Iși încorda grumazul lui de unde.
Adânc s'a 'nfipt în taina depărtării
Privirea dârză cu sclipiri albastre,
Și-a răsunit în largul viu al zării,
Prelung, cântarea pătimirii noastre!

Am cunoscut, apoi, mai aspre clipe,
Când s'a pornit vârtejul să ne soarbă,
Bătea, aproape, moartea din aripe
Și ne chiema în încleștarea-i oarbă,
Se împletea grozava epopee,
Din sânge și noroi, involburată,
Striga latinitatea din tranșee
Cuvântul vechi: acum sau niciodată!
Cin. cum atunci, din nou, ce ne desparte
Grăi profetul: — „Adevăr zic vouă,
Ori vă muțați hotarul mai departe,
Ori veți muri, cu trupul frânt în două!...”

Azi ne lărgirăm strâmtele hotare,
Priviți cum trece-alaiul tuturoră,
Subt un frunziș, la capăt de cărare,
In chiote, mulțimea-și joacă hora.
Cutezătoarea, sfânta profeție,
S'a împlinit, ca vorba din Scriptură.
La biruință sunt lăsați să vie,
Și să se 'ntrupte, toți câți nu crezură,
Surâde trist și împăcat poetul;
Prin glasul lui vorbea Mântuitorul...
In ceasuri grele, el a fost profetul,
De ce n'ar fi, acum, el, trădătorul?

NICOLAE CRĂCIUN

— cel cu tabachera —

I N S E M N Ă R I

Avantaje și indatoriri. — În apriga luptă de răsturnare, deslănțuită împotriva guvernului actual, partidul național-tărănesc s'a trezit alături de socialiști, mărturisind, spre surprinderea tuturor, aceleași țeluri finale, și arătându-și bucuria pentru o tovărășie profitabilă, de pe urma căreia expozerile d-lui Iuliu Maniu beneficiază de atâtea calde aplauze muncitorești.

E foarte înduioșătoare stăruința cu care, de data aceasta, presa favorabilă acțiunii național-tărăniste se trudește să demonstreze, că programul socialist n'are nimic de a face cu doctrina comunismului. Ni se servește, drept exemplu, rivalitatea, în aparență ireductibilă, dintre epigonii, cari, deopotrivă, se proclamă moștenitorii teoriilor desuete ale pseudo-științificului Karl Marx. Ni se vorbește (sau ni s'ar putea vorbi) despre polemica celebră Lenin—Kautzki. Ni se afirmă, că până și între cele două tabere din România, (cari, în ultimă esență, urmăresc aceeași revoluție

socială, pe ruinele proprietății individuale și ale regimului parlamentar) ar fi intervenit, mai de mult, unele ciocniri fratricide...

Foarte bine! Dar n'ar trebui să se uite, că toate aceste certuri în familie, oricât de înverșunate ar apărea pentru neștiutori, n'au altă valoare decât are, de pildă, războiul dintre partidele burgheze: ele se petrec înăuntrul unor idei comune, pe care fiecare adversar preferinde că le servește cu mai multă eficacitate. Fie socialiști, fie comuniști, aceeași dușmăni declarați ai oricărei democrații constituționale urmăresc cu aceeași ardoare sfărâmarea temelilor, pe cari se reazimă viața noastră națională de astăzi. Ei discută și se ceartă numai asupra mijloacelor, sau asupra armelor de atac, în privința cărora nu sunt de acord totdeauna. Popasul ultim e același.

Iată dovezile. Comuniștii s'au declarat împotriva oricăror legături cu partidele burgheze de stânga; câtă vreme socialiștii susțin, că în cursul pregătirii

lor de cucerire a puterii, asemenea alianțe pot să servească ca o punte de trecere spre ținta supremă. De aci, grave neînțelegeri. Înfășurați în intransigența lor fanatică și urmărind o realizare bruscă a concepției lor, comuniștii au calificat purtarea partidelor socialiste drept o adevărată trădare, acuzându-le că „s'au vândut burgheziei“. O simplă controversă de tactică, pe care bolșevicii, nerăbdători să vadă Europa întregă cuprinsă de flăcările roșii ale anarhiei, au ridicat-o la rangul de dogmă esențială.

Acum, lucrurile par a se fi schimbat puțin. Comunismul s'a consolatat cu gândul, că acolo unde propaganda incendiară n'are sorți de reușită imediată, să se admită și o mezialianță a socialismului cu partidele burgheze înaintate, cari, în campania lor pentru dobândirea guvernului, se arată hotărâte să recurgă la mijloace cu caracter aproape revoluționar. Ajutându-le să meargă pe această cale, comunismul n'are decât de câștigat. Experiența a arătat limpede, că deslănțuirii revoluției n'au fost niciodată și profitorii ei. Așa se face, că socialiștii din România nu sunt jinuși de rău, astăzi, pentru ajutorul pe care-l dau acțiunii dlor Iuliu Maniu și Ion Mihalache. Dimpotrivă. Sunt ajutați și încurajați. Doar o isbucni mult așteptată revoluție!

E de mirare, cum partidul național-țărănesc nu înțelege, că din alianța pe care a încheiat-o cu socialiștii n'are nimic de câștigat, ci primejduiește, poate fără să-și dea seama, principiul însuș al ordinei de stat. Căci, din două una. Prima presupunere: partidul național-țărănesc, așa cum îi place să se laude, se bucură de o popularitate bazată pe quasi-unanimități și n'are nevoie de concursul altui partid în campania sa de răsturnare. Atunci, de ce să accepte un adaos inutil de forțe, cari, hotărât, nu urmăresc aceleași scopuri? A doua presupunere: cu toată reclama pe care

și-o face, partidul național-țărănesc nu poate dărâma, singur, guvernul actual. Are nevoie de aliați, cu ajutorul cărora să câștige bătălia. Dar acești aliați, prea conștienți de rolul lor, și prea pricepuți în a exploata o biruință la care au contribuit în bună măsură, nu vor preținde, oare, echivalentul drepturilor lor din prada de război?

În orice caz, în Parlamentul de mâine, pe urma unor alegeri prezidate de d. Iuliu Maniu, ne-am pomeni cu o importantă opoziție socialistă, pe care n'o avem astăzi; cu care, firește, cămașa albă a d-lui Ion Mihalache nu se va armoniza la culoare, dar care, cu o îndoită îndrăzneală, cu un spirit elan, se va zbugiama pentru năzuințele sale. Avem nevoie, să slăbim și mai mult stălpul de susținere al ideii naționale? Ne lipsește, în cetatea democrației, tocmai calul din Troia al socialiștilor, atât de stângaci deghizați? Iar această operație să se îndeplinească tocmai cu ajutorul unor fruntași politici ardeleni?

Să aplaude cine vrea la acest spectacol. Noi zâmbim cu amărăciune și ne vedem înainte de drum. Fiindcă avem o credință de apărut. Fiindcă ne pricepem să deslușim primejdiile unor anumite tovarășii nefirești.

a. h.

Spărgătorul de granițe. — Eliminat din Cameră printr'un vot fățarnic, pentru pronunțarea în plină ședință a unor voroae de rușine culese dela alții, d. dr. Alex. Vaida a fost sărbătorit deunăzi la București, printr'un banchet organizat de cunoscutul tribun D. R. Ioanituțescu.

Sărbătoritul a pronunțat, cu acest prilej, o lungă profesie de credință, arătându-și părerile sale asupra tuturor problemelor la ordinea zilei. Pornind deci, cu hotărârea de a nu lăsa niciun subiect neputizat, — dispoziția comensinilor de a prelungi banchetul i-a stat

în ajutor, — d. dr. Alex. Vaida s'a oprit și asupra ultimelor manifestații studentești, certând tinerețel nostru univ-
ersitar pentru inocentele vitrine sparte la Cluj și la Oradea Marc, și declarându-se pe sine însuș spărgător, nu de geamuri, ci de granițe.

În frigurile cloceței sale improvizate, aproape obligatorii, d. dr. Alex. Vaida s'a pomenit față în față cu un autoportret, ale cărui puncte de asemănare le căutăm zadarnic, căci nu le descoperim nicăieri. Spărgător de granițe? Când, cum, și unde? Spărgător de granițe, în tovărășia aghiotașilor fostului arhiduce Franz-Ferdinand, punând la cale fortificarea inexpugnabilă a acelei *Gross-Oesterreich*, care trebuia să fie pecetluirea definitivă a mormântului unității noastre naționale? Spărgător de granițe, cu articole de savantă doctrină, explicând cu argumente istorice loialitatea sa față de Ungaria, și cerând intrarea României în război alături de Puterile Centrale? Spărgător de granițe, autorul interviewului celebru, în care se angaja să împuste cu propria sa mână pe celdintâi ostaș al regelui Ferdinand, ivit pe crestele Carpaților? Ce fel de spărgător de granițe e omul, care nici n'a crezut în unirea de astăzi, nici n'a luptat pentru împlinirea ei?

Ideea unirii a fost răscolită, mai întâi, de cărturarii de pe amândouă părțile ale Munților, a crescut, ca o furtună prevestitoare în sufletul țărănimii noastre, și s'a revărsat, ca o apă mare, odată cu prima năvală a dorobanțului la Predeal în acea noapte de vară a anului 1916...

Aceștia, sunt, cu adevărat, spărgătorii de granițe. Spărgători de granițe sufletești, răsturnate de magica putere a cuvântului. Spărgători de granițe politice, sfărâmate de jertfa consimțită a unui popor întreg înarmat. Dar, despre aceștia nu pomeneste nimeni. Spărgător de granițe e d. dr. Alex. Vaida, fostul co-

laborator dela *Oesterreichische-Rundschau*... Parcă așa se sparg granițele, în umbra unei anticamere de arhiduce!...

Figuri de altă dată. — Ziarul *Adevărul*, întemeiat cândva de Alexandru Beldiman, s'a gândit, fără niciun rost, să scoată, el, din umbra uitării, figura simpatică a unui mort, cu care nu mai are, astăzi, nițio legătură. Încă odată, s'a săvârșit o impietate în folosul re-clamei pentru țejghea...

Fostul prefect de poliție din ziua de tronării lui Alexandru I Cuza, care, o viață întreagă și-a chinuit conștiința cu imputarea de a nu și fi păzit cu destulă grijă Domnitorul în fatala noapte de 11 Februarie, a fost, pe timpul domniei principelui, și mai târziu, regelui Carol, un îndărătnic antidinastic, afectând, adesea, un soi de republicanism sui-generis, dar, suferind, în definitiv, de o incurabilă nostalgie, aceea a Gospodarului pământean. Gluma vremei îl desvăluisese bine în această carte de vizită versificată :

*A. V. Beldiman,
Vechi republican
Cu mare alean
De Domn pământean...*

Acest boer moldovcan, rămas în flagrantă contrazicere cu evoluția istorică a țării sale, izolat și îndărătnic, nu în ideile, ci în sentimentele sale, a scos într'o zi *Adevărul*, gazetă turbulentă, dar mai puțin citită, ca s'o poată tipări cu chenar negru la fiecare sărbătoare națională, aruncând pe frontispiciu cunoscutul leit-motiv : „10 Mai: Zi de doliu“.

Câtă vreme a stat sub conducerea lui Alexandru Beldiman, *Adevărul* a apărut cu fanatism onesta sa erezie, și, fiindcă răsturnarea lui Vodă-Cuza fusese, în bună parte, opera liberalilor, săgețile sale se îndreptau, mai ales, împotriva acestora.

Astăzi, *Adevărul* lui Alexandru Beldiman a ajuns pe mâna confratelui Kalman Blumenfeld, care, nici prefect de poliție la 11 Februarie n'a fost, nici boer moldovan nu e, nici alean pentru vreun Domn pământean nu resimte. Priceputul scrib combate cu totul pentru alți pământeni! De aceea, nu prea înțelegem, ce legătură de tradiție ar putea descoperi cineva între precursorul Alexandru Beldiman și apologetul său Kalman Blumenfeld. Celdintâi se frământa singur fără niciun profit, pentru o inutilă eroare. Celdealdoilea profită, fără greș, pe urma frământărilor altora.

Iar, ca o ironie a sorții, subliniem un mic amănunt. Pe frontiscipiul ziarului său, Alexandru Beldiman înscrisese acest motto: «Să te ferești, române, de cui străin în casă». Astăzi, bineînțeles, *Adevărul* apare fără lozincă de altă dată. Înțelegeți bine, e o zicătoare cu care d. Kalman Blumenfeld nu se prea împacă.

Strada Sărindar. — Implinindu-se un an dela moartea lui C. Mille, cineva, unul dintre admiratorii ariei celor trei șobolani, pe care defunctul a cântăto vreme de douăzeci și cinci de ani, face propunerea, ca strada Sărindar să-și schimbe numele, pentru a se chema de-acum înainte strada C. Mille.

Ne înscriem împotriva acestei propuneri. Ba, pentru a vorbi pe șleau, avem o contrapropunere de făcut. Iată pentruce. Invățăcii răposatului succesor al lui Al. V. Beldiman la conducerea *Adevărului* se străduiesc să-și înfățișeze ca pe un reformator al presei românești, ca pe un animator al scrisului cotidian, ca pe un precursor al tiparului independent. Nu-i proslăvește nimeni talentul, de oare ce C. Mille nu fusese inzestrat, în privința aceasta, cu prea multă dărnicie. Nu-i laudă nimeni desinteresarea, căci, îndată ce a putut să-și vândă pe pe un preț bun gazetele, pe cari le sus-

ținuse cu mijloace nu totdeauna perfect curate (vedeți afacerea Alianței Israelite), C. Mille s'a retras ca un rențier pus la adăpost de orice griji, ca un negustor retras din mijlocul daraverilor, după o viață de zbucium și de încăpățânată activitate. Nu-i face nimeni, nici elogiul bățăliilor sale politice, fiindcă, în afară de o sterilă hărțuială, cu acelaș refren monoton, împotriva celor Trei Frați Brătianu, și în afară de o foarte palidă reminiscență a unei ucenicii socialiste din tinerețe, pe care muncitorii n'o prea gustau cu însuflețire, C. Mille n'a creat nimic cu articolele sale, mai bine zis: cu unicul său articol, repetat până la epuizare.

I se recunoaște, însă, alt merit. Acesta de a fi veghiat, ager și stăruitor, la dezvoltarea gazetăriei profesionale. Pentru întâia oară, C. Mille a născocit câștigul lateral, pe care ziaristul (mai mult sau mai puțin român) și-l dobândește prin exercitarea prețiosului său sacerdoțiu. Reporterii săi aveau lefuri mici și venituri mari. Situația paradoxală în formă, dar binecuvântată, în fond, pentru toți profitorii bacșșului și pentru toți meșterii șantajului.

Mai are, apoi, C. Mille și un alt titlu la recunoștința urmașilor. El a deschis cale largă în presa bucureșteană samsarului de opinii și informații, proaspăt sosit dintr'un orașel al Galiției, încercând, cu oarecare greutate, să se familiarizeze cu sintaxa română, reușind, ceva mai bine, să exploateze slăbiciunile unei societăți în formație, fără o tradiție pronunțată în publicistică și fără o politică intelectuală eficace. Până a nu veni C. Mille pe strada Sărindar, Albert Honigman lipea mărci în administrație, după ce vânduse mosorele de ață la colțul străzii Lipscani. După apariția lui C. Mille ca protector al acestui soi de intruși, de care i-a plăcut să servească, Albert Honigman a ajuns el însuși proprietar de ziar (ceceac nu se

pomenise) îndrumător politic și moralizator al concetățenilor săi de origine daco-romană.

De aceea, dacă e vorba să se schimbe numele străzii, botezată astfel după vechia biserică a Sărindărilor, pe ruinele căreia se ridică templele zarafilor ei de astăzi, să-i zicem: strada Albert Honigman!

Suntcm desarmați. — De bună seamă se potrec în lumea noastră lucruri cu mult mai interesante decât ciudatele curbe, la cari se dedă partidul național-fărănist. Iată un fapt, petrecut aici alături de noi, care merită cel puțin în egală măsură atențiunea noastră.

Avea Clujul, până mai acum un an, un strașnic director. Cam buclucaș și cam gălăgios de felul lui, dar altcum bine intenționat și voind să pună rânduiială, cel puțin așa arăta. Venise acum vre-o șase ani, trimis aici de o societate electrică din București să ajute orașului la preluarea uzinelor dela societatea ungurească „Ganz“. Era ceea ce avea mai bun pentru Ardealul Căpitan și a rămas aici fiindcă venia cu această recomandare. E drept că ani de zile, în fiecare iarnă, se dădea Clujului lumină cam pe sponci, dar de vină erau ba federele, ba motoarele, ba lipsa de apă, căci uzina termică, se spunea, a fost lăsată de străina societate „Ganz“ într'o stare de plâns. Nimenia nu s'ar fi gândit însă că de vină ar putea fi directorul uzinelor, un specialist trimis din București, conducător de uzine prin Franța, inginer electrician de la Grenoble. Din potrivă, datorită acestor referințe, directorul a fost angajat cu contract pe 7 ani, atunci când s'a hotărât în mod definitiv exploatarea în regie a uzinelor electrice, de către comisia interimară prezidată de d. dr. Utalea, iar contractul acesta a fost ratificat de către

primul consiliu municipal ales sub noua lege administrativă, deși compoziția lui «regionalistă» ar fi putut fi o piedică pentru trimisul Bucureștilor.

Nu știm, însă, prin ce devinație norocoasă, comisia interimară care a urmat acestui prim consiliu ales, după dizolvarea lui, a retras directorului uzinelor dreptul de a le conduce, dând naștere unui proces de daune, cu foarte puține șanse de câștig pentru primărie. Intre timp, omul acesta rămas fără ocupație până la obținerea unei sentințe definitive contra primăriei, și-a făcut de lucru cu un vechiu adversar al lui, intențându-i un complicat proces de calomnie. Desbaterile acestui proces au avut loc zilele trecute la Curtea de Apel din Cluj și au dat la iveală faptul că de șase ani un întreg oraș e înșelat, dovădindu-se că fostul director al uzinelor electrice ale capitalei Ardealului e un sinistru mistificator, absolvent a cinci clase neisprăvite de școală inferioară de meserii și posesor al unei diplome de inginer foarte mult contestabilă.

Am insistat asupra acestei întâmplări nu pentru a alimenta cronică scandaloasă, din cari unii, generalizând stupid, trag concluzii, cari înrăiesc spiritele în dauna conștiinței noastre naționale. Arma aceasta are două tăiușuri și mănuierea ei este tot așa de periculoasă aici, ca și aiurea. Ci am voit să ilustrăm cu încă o dovadă, cât de șubrede sunt aceste vremuri, pe cari le trăim, și cât de desarmată este societatea noastră, dacă orice aventurier poate să conducă timp de șase ani o întreprindere de mare răspundere ca ceea a uzinelor electrice din Cluj, fără ca nimenia, să nu observe lipsa de pregătire a «specialistului» conducător, verificat în nenumărate rânduri de atâtea personalități cu autoritate incontestabilă.